

BUXORO - BUYUK IPAK YO'LI BEKATI

Obidxonov Mahmudxon Ma'rufxon o'gli
*Samarqand iqtisodiyot va servis
instituti Servis fakulteti talabasi*

Annotatsiya. Buxoro bir paytlar qadimgi Ipak yo'lidagi bekat bo'lgan va bugun tarixiy binolar va obidalar bilan gavjum. O'zbek tilida "Buxoro" nomi bilan yozilgan Buxoro nomini ba'zilar monastir, sanskrit tilidan tarjimasi va uzoq tarixdagi diniy ahamiyatini aks ettiruvchi ma'nolarni anglatadi deb o'ylashadi. So'g'dliklar uni "baxtli joy" deb atashgan, boshqa nomlar esa uning o'quv markazi, xususan islomshunoslik bo'yicha roliga e'tibor qaratishgan. Ushbu maqolamizda Buxoro sayohatlari bo'yicha sizga Markaziy Osiyodagi bu qadimiy Ipak yo'li shahrining eng muhim belgilari haqida qisqacha ma'lumot beramiz.

Kalit so'zlar: Buxoro, YuNESKO, somoniylar maqbarasi, Mir arab madrasasi, Buxoro Arki, Buyuk ipak yo'li, joziba, din.

Abstract. Today, Bukhara, which is the stop of the ancient Silk Road, is rich in historical buildings and monuments. Some believe that the name Bukhara, written in Uzbek as "Bukhara", means monastery in Sanskrit and has a long history of religious significance. The Sogdians called it "the happy place", while other names emphasized its role in science, especially in the field of Islamic studies. In this Bukhara travel article, we give you a brief overview of the top attractions of this ancient Silk Road city in Central Asia.

Key words: Bukhara, UNESCO, Samanid Mausoleum, Mir Arab Madrasah, Bukhara Arch, Great Silk Road, charm, religion.

Аннотация. Бухара когда-то была остановкой на древнем Шелковом пути, а сегодня полна исторических зданий и памятников. Некоторые считают, что название Бухара, которое по-узбекски пишется как «Бухара», означает монастырь, перевод на санскрит и имеет религиозное значение в его долгой истории. Согдийцы называли его «счастливым местом», в то время как другие названия подчеркивали его роль центра обучения, особенно в области исламоведения. В этой статье о путешествии по Бухаре мы дадим вам краткий обзор наиболее важных достопримечательностей этого древнего города Шелкового пути в Центральной Азии.

Ключевые слова: Бухара, ЮНЕСКО, Мавзолей Сомани, Медресе Мир Араб, Бухарская арка, Великий шелковый путь, очарование, религия.

Tadqiqotlardan maqsad. Tadqiqotlardan maqsadimiz ko'hna va jozibali bo'lmish Buxoro shahri haqida, hamda uning nufuzli maskanlari haqida kengroq ma'lumotlar yig'ishdan iborat.

Asosiy qism. O‘zining notinch tarixi davomida Buxoro bir necha bor vayron bo‘lgan va qayta tiklangan. IX-X asrlarda Somoniylar saltanatining poytaxti, XVI-XVIII asrlarda Buxoro xonligining poytaxti, so‘ngra Buxoro amirligi va nihoyat Buxoro Xalq Sovet Respublikasining poytaxti bo‘lgan. 1925-yilda Sovet hokimiyati davrida O‘zbekiston SSR tarkibiga kirdi. Ushbu halokatli hokimiyat o'zgarishlariga qaramay, shaharning boy tarixi uning o'rta asr me'morchiligida, YUNESKOga olib boradigan bunday tuzilmalarda namoyon bo'ladi .tan olish. Hatto eng tez tashrif buyurganingizda ham, uning tarixiy diqqatga sazovor joylari sizni hayratda qoldirmaydi. Uni ansambl asari sifatida ko'ring, chunki bu alohida diqqatga sazovor joy emas, balki Buxoroning jamoaviy muhitidir, bu uni juda o'ziga xos qiladi.

Somoniylar maqbarasi- O‘rta Osiyoning eng muhim yodgorliklaridan biri. Arxitektura va madaniy qimmatligi jihatidan Markaziy Osiyoda yagona bo‘lgan Somoniylar maqbarasi X asrda qurilgan. Bu yerda Ismoil Somoniy maqbarasi joylashgan bo‘lib, u Buxoroning ta‘lim-tarbiyaga bo‘lgan e‘tiborini hamda san‘at va ilm-fan sohalarining muhim arboblarning homiyligini aks ettiradi. Binoning uslubi bizga mahalliy va islom dekorativ g‘isht san‘ati uyg‘unligi bilan bezatilgan qadimgi zardushtiylik olovli ibodatxonalarini eslatadi. Zardushtiylik va islomgacha bo‘lgan e‘tiqodlarda kvadratlar yerni ham, undagi hayotni ham, aylanalarni abadiylikni, osmon va samoviy jismlar hamda sakkizburchaklar bu ikki ramzning uyg‘unlashgan ko‘rinishi bo‘lgan. Hatto Somoniylar maqbarasini qurish va bezashda foydalanilgan shakllar ham buni aks ettiradi.

Buxoro Arki. Bu ta'sirchan mustahkam qal'a ming yillar davomida kuch ramzi bo'lib kelgan. Ark bu holatda qal'ani anglatadi. Arxeologlar bu qal'aning V asrdan beri ko'p marta qayta qurilganiga oid dalillarni yaqinda topdilar . Har safar yangi inshoot avvalgisining xarobalari tepasida joylashgan bo'lib, unga tepalik tepasida joylashgandek ko'rinish berib turardi. Darvozalar 18-asrga tegishli; Yuqoridagi terasta qirollik oilasi tomonidan foydalanilgan bo'lardi, chunki ular quyidagi maydonda ommaviy tadbirlarni, e'lonlarni va hatto qatlarni o'zlarining baland joylaridan tomosha qilishdi. Shuningdek, kasallar kelib shifokor yoki tabiiy tabibga

murojaat qilishlari mumkin bo'lgan kasalxona ham mavjud edi. Somoniylar davrida Arkda butun dunyoning nodir kitoblari saqlanadigan va Avitsenna tomonidan foydalanilgan katta kutubxona bo'lgan.

Labi hovuz ansanbili. Labi hovuz tom ma'noda hovuz bo'yida degan ma'noni anglatadi. Bu o'ziga xos hovuz O'rta asrlarda shahar bo'ylab ko'rgan yuzlab hovuzlardan faqat bittasi. Buxoro Qizilqum cho'lining chetida joylashgani uchun bu yerda suv tanqis edi. Shahar oxirgi marta suvni Zaravshon daryosidan kanallar tarmog'i orqali olgan va ular har oyda ikki marta suv havzalarini to'ldirishda foydalanilgan. Bulardan transport uchun juda tor ko'chalarni suv sotuvchilar ta'minlab, yuklarini eshakda ko'tarib, qimmatbaho buyumni bir hovuch tangaga sotganlar. Xuddi shu suv yuvish, ichish va tozalash uchun ishlatilgan; Bu hovuzlar ko'plab kasalliklarning tarqalishiga sabab bo'lganini bilish ajablanarli emas. XX asrda, taraqqiyot nomi bilan hovuzlar quritilgan, to'ldirilgan va qurilgan. Ba'zilari tut daraxtlari soyasida o'tirib, dunyoning o'tishini tomosha qiladigan tashrif buyuruvchilar orasida mashhur bo'lgan manzarali hovuzlar bo'lib qolmoqda. Lyabi Hauzni o'rab turgan uchta muhim bino bor. Birinchisi 1569-yilda qurilgan Kukaldash madrasasi bo'lib, unda diniy maktabda o'qiydigan talabalar uchun 160 ta xona mavjud. Ikkinchi bino "chanaka" bo'lib, ziyoratchilar uchun joy degan ma'noni anglatadi. Ziyoratchilar yoki darveshlar kelib, tekin qolishlari, ovqatlanishlari, dam olishlari mumkin edi. 1620-yillarda qurilgan va Nodir Divonbegi nomi bilan atalgan. Uchinchi, mahalliy afsonalardagi afsonaviy qushlarni o'z ichiga olgan g'ayrioddiy bezakli juda o'ziga xos bino. U 1623-yilda qurilgan va dastlab Ipak yo'li savdogarlari uchun karvonsaroy sifatida mo'ljallangan edi.

Buxoroning diqqatga sazovor joylariga sayohatlar odatda bir nechta madrasalarni ziyorat qilishni o'z ichiga oladi. O'zining gullagan davrida shaharda ularning soni 150 dan ortiq edi. Ushbu diniy muassasalarga tashrif buyurgan olimlarning o'qishlarini yakunlash uchun o'n besh-yigirma yil kerak bo'lishi odatiy hol emas. O'quv dasturiga matematika, she'riyat, mantiq, Qur'on va Islom qonunchiligi fanlari kiritilgan. Bu ilmlarni tamomlagandan so'ng masjid imomi yoki

mudiri bo'lish huquqiga ega bo'ladi. Miri-Arab madrasasi Buxoroning eski markazidagi Poy Kalyan ansambli tarkibiga kiradi va 1530-yillarda qurilgan. Ikkita moviy gumbazi va nafis bezaklari bilan o'rta asrlardagi Buxoro amiri Umaydulla va uning ruhiy ustoz Miri Arab ziyoratgohi hamdir. Bu butun Sovet Ittifoqidagi yagona islom diniy maktabi bo'lib, ikkinchi jahon urushidan keyin musulmon askarlarining g'alabaga qo'shgan hissasi e'tirof etilgan holda dunyoviy fanlarni o'rganishga ruxsat berilgan edi. U hali ham madrasa sifatida faoliyat ko'rsatmoqda va bugungi kunda imomlikka ega bo'lish uchun to'rt yil o'qish kerak. Bugungi kunda O'zbekistonda o'nta shunday diniy maktab faoliyat ko'rsatmoqda. Buxorodagi mashhur madrasalar qatoriga 1417 yilda qurilgan Ulug'bek madrasasi kiradi.

Xulosa. Darhaqiqat, Buxoro va uning atrofida turli etnik va diniy elat vakillari asrlar davomida tinch-totuv yashab kelgan maskandir. Hindistondan Venetsiyaga yo'l olgan savdogarlar qadimgi Ipak yo'lidan o'tayotganda Buxoroda to'xtab qolishardi. Siz hali ham shoyi sharflar, buxor pichoqlari, qaychi, nafis kashtalar va mahalliy kulolchilik buyumlarini xarid qilishingiz mumkin. Buxoro o'zining jozibasi qadimiy obidalarga boyligi bilan butun jahon e'tiborini o'ziga tortib kelmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Urunov, S. (2023). BUXORO ARKINING BARPO ETILISHI. Академические исследования в современной науке, 2(14), 103-105.
2. Shodievich, S. H., Roziqovna, R. M., & Hamzaevich, S. J. (2023). BUGUNGI KUN KITOBLARI QANDAY BO 'LISHI KERAK. INTERNATIONAL JOURNAL OF RECENTLY SCIENTIFIC RESEARCHER'S THEORY, 1(1), 19-24.
3. Nosirov, S. (2022). Sadridin Ayniy asarlari buxoro inqilobini tarixini o 'rganuvchi manba sifatida. ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz), 26(26).
4. Shodievich, S. H., & Roziqovna, R. M. (2023). OLIY O 'QUV YURTLARIDA MASHG 'ULOTLAR SIFATI VA SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA ILMIY MAQOLALARNING O 'RNI. PEDAGOGS jurnali, 25(1), 52-55.
5. Шодиевич, Ш. Х., Эрматов, Н. Ж., Расулова, М. Р., Шодиев, Ж. Х., & Хожаназарова, С. Ж. (2023). MICROSOFT EXCEL ЭЛЕКТРОН ЖАДВАЛИДАН ФОЙДАЛАНИБ ИЛМИЙ ТАДҚИҚОТ НАТИЖАЛАРИНИ СТАТИСТИК ҲИСОБЛАШ. INTERNATIONAL JOURNAL OF RECENTLY SCIENTIFIC RESEARCHER'S THEORY, 1(4), 67-75.
6. Шодиев, Ж. Х., & Алиева, С. С. (2023). Источники финансирования инвестиционной деятельности со стороны государства. Ta'lim va rivojlanish tahlili onlayn ilmiy jurnali, 3(2), 294-297.
7. Нозимов, Э. А., & Шодиев, Ж. (2023). ОПТИМИЗАЦИЯ СТРАХОВАНИЯ ЗДОРОВЬЯ В УЗБЕКИСТАНЕ. Нововведения Современного Научного Развития в Эпоху Глобализации: Проблемы и Решения, 1(2), 1-4.
8. Болтаев, К. С., & Хамза, Ш. Ш. (2022). ЗАМОНАВИЙ УСУЛЛАРДА ЎҚИТИШНИНГ БУГУНГИ КУНДАГИ ЎРНИ. PEDAGOGS jurnali, 4(1), 328-333.